

การศึกษาสภาพการบริหารจัดการพหุวัฒนธรรมศึกษาสำหรับการศึกษาปฐมวัย ในจังหวัดชายแดนภาคใต้*

The Study of Statuses of Multicultural Education Management for Early Childhood Education in Southern Border Provinces

Received:	January	31, 2019
Revised:	June	17, 2019
Accepted:	June	18, 2019

ฐิติกร ทองสุกใส (Titikorn Thongsuksai)**

เอกรินทร์ สังข์ทอง (Ekkarin Sungtong)***

ธีร หฤทัยธนาสันต์ (Theera Haruthaithanasan)****

คณิตา นิจรรกุล (Kanita Nitjarunkul)*****

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการบริหารจัดการพหุวัฒนธรรมศึกษาสำหรับการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 40 คน ประกอบด้วยคือ ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 15 คน ครู จำนวน 15 คน ศึกษานิเทศก์ จำนวน 5 คน และ ผู้ปกครอง จำนวน 5 คน จาก 11 เขตพื้นที่การศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผู้ให้ข้อมูลได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างและแบบสังเกต เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การสร้างทฤษฎีจากข้อมูล (Grounded theory approach) ผลการวิจัย พบว่า สภาพการบริหารจัดการพหุวัฒนธรรมศึกษาสำหรับการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ประกอบด้วย การส่งเสริมอัตลักษณ์ของสถานศึกษาและวัฒนธรรมท้องถิ่น การส่งเสริมความเท่าเทียม ความเสมอภาคและความยุติธรรมทางการศึกษา การจัดทำหลักสูตรปฐมวัยที่สอดคล้องกับพหุวัฒนธรรม การจัดการประสบการณ์การเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยที่สอดคล้องกับพหุวัฒนธรรมศึกษา การพัฒนาวิชาชีพของผู้บริหารและครูในสังคมพหุวัฒนธรรม และการสร้างสัมพันธ์กับชุมชน แต่อย่างไรก็ตามถึงแม้ว่าสถานศึกษาจะมีสภาพการบริหารจัดการพหุวัฒนธรรมศึกษาสำหรับการศึกษาปฐมวัยที่สอดคล้องกับบริบทแต่ก็ยังมีบางประเด็นที่ต้องดำเนินการพัฒนาหรือปรับปรุงเพื่อให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นโดยเฉพาะการพัฒนาทักษะ ความรู้ของผู้บริหารและ

* บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชา การบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

** นักศึกษานักศึกษาปริญญาเอก สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี E-mail : freshkati2523@gmail.com

*** รองศาสตราจารย์ ดร.ภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี E-mail : blackovation@hotmail.com

**** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี E-mail : h_theera@hotmail.com

***** รองศาสตราจารย์ ดร.ภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี E-mail : nkanita52@gmail.com

ครูที่เกี่ยวข้องกับพหุวัฒนธรรมศึกษาสำหรับการศึกษาปฐมวัย รวมถึงการพัฒนาเนื้อหาของหลักสูตรและการจัด
ประสบการณ์การเรียนรู้ที่สอดคล้องกับบริบทและความแตกต่างทางวัฒนธรรมของผู้เรียน

คำสำคัญ: การศึกษาปฐมวัย, พหุวัฒนธรรมศึกษา, การบริหารจัดการ

Abstract

This qualitative research aims to examine statuses of multicultural education management for early childhood education in Southern border provinces. There were 40 key informants consisting of 15 administrators and 15 teachers from 15 schools in 11 educational service area offices including 5 supervisors and 5 parents. All key informants were recruited by using purposeful selection. The research instruments were semi-structured interview protocols and observation forms. Data collections were conducted by using in-depth interviews and observations. Grounded theory approach was employed for data analysis. The statuses of multicultural educational management for early childhood education in Southern border Thailand were found in different forms including a) promoting identities of schools and local cultures, b) promoting equity and social justice in education, c) developing early childhood education curriculum that aligns with multicultural education perspectives, d) providing learning experiences for early childhood children that fits multicultural education, e) supporting professional development for administrators and teachers and f) building community relations. Despite the statuses of multicultural education management for early childhood education are appropriate for contexts of the area, some aspects should be continually developed and improved especially knowledge and skills of administrators and teachers about multicultural education for early childhood education including the curriculum content development that is in accordance with contexts and cultural differences of learners.

Keywords: Early childhood education, Multicultural education, Management

บทนำ

พื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทยประกอบด้วยจังหวัดปัตตานี ยะลา นราธิวาส สตูลและ 4 อำเภอของจังหวัดสงขลา เป็นพื้นที่ที่มีความเป็นสังคมพหุวัฒนธรรมและมีความซับซ้อน ทั้งนี้เนื่องจากผู้คนมีความแตกต่างกันทางด้านภาษา เชื้อชาติ ศาสนา ประเพณี วัฒนธรรม และวิถีชีวิต (เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์, 2552) อีกทั้งยังประสบปัญหาความไม่สงบมายาวนานกว่า 10 ปี และเกิดความสูญเสียในชีวิตและทรัพย์สิน รวมถึงความไม่ไว้วางใจระหว่างผู้คนในพื้นที่ (สถาบันราชานุกูล, 2554) ด้วยบริบทดังกล่าวรัฐบาลและนักการศึกษาหลายฝ่ายต่างเห็นพ้องกันว่าพัฒนาทางการศึกษาจะเป็นการแก้ไขปัญหาความไม่สงบได้อย่างแท้จริงและยั่งยืน (ข่าวไทยพีบีเอส, 2561) ดังจะเห็นได้ว่ารัฐบาลให้ความสนใจในการพัฒนาการศึกษาอย่างต่อเนื่องและให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับอัตลักษณ์ของพื้นที่เป็นอย่างมาก และได้กำหนดแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาการศึกษาในเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ 20 ปี (2560-2579) โดยมีจุดมุ่งหมายในการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา โดยเน้นให้มีการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับการดำรงชีวิต เน้นแนวคิดพหุวัฒนธรรมศึกษาให้เข้าใจถึงการอยู่ร่วมกันท่ามกลางความหลากหลายทางวัฒนธรรม อีกทั้งมุ่งให้ความสำคัญการจัดการศึกษาดังแต่ระดับปฐมวัยจนถึงระดับอุดมศึกษา (สำนักงานรัฐมนตรี, 2560) โดยมีการกำหนดแผนการพัฒนาเพื่อจะใช้ในวงรอบเป้าหมายและทิศทางการจัดการศึกษาให้ประชาชนในเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้รับบริการทางการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างเท่าเทียมกัน และยังคงสอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (2560-2564) ซึ่งได้กำหนดเป้าหมายการจัดการศึกษาที่ครอบคลุม โดยไม่ปล่อยปละละเลยหรือทิ้งใครไว้ข้างหลังไม่ว่าจะเป็นผู้เรียน กลุ่มปกติ กลุ่มด้อยโอกาสที่มีความยากลำบากและขาดโอกาส (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560)

การจัดการศึกษาให้เหมาะสมกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรมมีส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยเฉพาะพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีลักษณะพิเศษอันเนื่องมาจากบริบทของสภาพทางสังคมและวัฒนธรรมดังกล่าวข้างต้น การปฏิรูปการศึกษาจึงเป็นแนวทางสำคัญที่ได้รับการบูรณาการทั้งหลักการของสังคมและวัฒนธรรม เพื่อนำมาซึ่งการยอมรับในความหลากหลายของอัตลักษณ์และวัฒนธรรม ทั้งนี้เป็นกระบวนการที่สำคัญที่ผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง และชุมชนต้องทำความเข้าใจ ยอมรับความแตกต่างของเด็กและเยาวชนที่มีความแตกต่างทางวัฒนธรรมและหาแนวทางจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของเด็ก โดยเฉพาะการจัดให้มีการผสมผสานเรื่องพหุวัฒนธรรมในการเรียนการสอนในห้องเรียน (สุริรัส ชูชื่น, 2555) โดยมีเป้าหมายสำคัญคือ การสร้างความเท่าเทียมให้เกิดขึ้นในสถานศึกษา โดยผ่านกระบวนการทางการศึกษาที่จัดการเรียนการสอนและเตรียมผู้เรียนให้สามารถเรียนรู้ได้อย่างมุ่งมั่นบนพื้นฐานของความแตกต่างทางวัฒนธรรม เพื่อให้เด็กได้มีทักษะในการคิดเชิงวิพากษ์ เข้าใจ ยอมรับและเคารพความแตกต่างกันทั้งด้านเชื้อชาติ สัญชาติ สถานะทางสังคม ความสามารถและบทบาททางเพศ ตลอดจนประสบความสำเร็จทางการเรียนและสามารถเข้าสู่สังคมได้อย่างมีความสุข (เอกรินทร์ สังข์ทอง และคณะ, 2557) ดังนั้นพื้นฐานการศึกษาที่สำคัญในการจัดการศึกษาเพื่อให้เกิดทักษะ ความรู้ ความเข้าใจ ในความแตกต่างทางด้านวัฒนธรรม จึงควรจัดตั้งระดับการศึกษาปฐมวัย ซึ่งเด็กช่วงวัยนี้มีพัฒนาการการเรียนรู้ตั้งแต่แรกเกิดถึงหกขวบ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) แนวคิดดังกล่าวมีความสอดคล้องกับนักการศึกษาที่มีมุมมองที่ตรงกันว่าพหุวัฒนธรรมศึกษานั้นมีความสำคัญสำหรับการศึกษาปฐมวัย นอกจากนี้มีงานวิจัยที่ศึกษาพบว่าเด็กในวัยนี้มีพัฒนาการที่เร็วมากต่อความเข้าใจ

เกี่ยวกับบทบาททางเพศชาติพันธุ์ และความพิการของบุคคล การสอนเกี่ยวกับความแตกต่างทางวัฒนธรรม ในช่วงปฐมวัยจะช่วยให้เด็กพัฒนาคุณลักษณะส่วนตัวของเด็กเอง อีกทั้งช่วยเพิ่มความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความหลากหลายทางวัฒนธรรม โดยเฉพาะช่วงที่มีความเหมาะสมคือช่วงอายุ 5 ขวบ เด็กจะมีความสามารถในการเรียนรู้รูปแบบของวัฒนธรรมใหม่ๆ ได้ดีกว่าเด็กโต (Aldridge, Calhoun และ Aman, 2000) ซึ่งเด็กวัยนี้จำเป็นต้องได้รับการสร้างพื้นฐาน เจตคติ และความพร้อมทางการเรียนบนพื้นฐานของความแตกต่างทางวัฒนธรรมก่อนที่จะศึกษาต่อในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานต่อไป แต่จากข้อมูลที่พบในปัจจุบันสถานศึกษาส่วนใหญ่ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ยังไม่ให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษาปฐมวัยที่สอดคล้องกับสังคมพหุวัฒนธรรม ผู้บริหารและครูส่วนใหญ่ยังไม่ตระหนักถึงความหลากหลายทางวัฒนธรรมของเด็กในวัยนี้ (Brooks และ Sungtong, 2014) ซึ่งครูส่วนหนึ่งยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพหุวัฒนธรรมศึกษากับการจัดการศึกษาปฐมวัยและในด้านการพัฒนาสื่อการเรียนการสอนที่เกี่ยวข้องกับพหุวัฒนธรรมศึกษา (Phoon, Abdullah และ Abdullah, 2012) ในด้านการจัดการเรียนการสอนซึ่งสถานศึกษาสามัญของกระทรวงศึกษาธิการมีจัดการเรียนการสอนและใช้สื่อการสอนเป็นภาษาไทย ทำให้เด็กในพื้นที่ที่ใช้ภาษามลายูเป็นหลักในชีวิตประจำวันปรับตัวไม่ทันจึงทำให้ส่งผลกระทบต่อการเรียนรู้ในวิชาการแขนงต่างๆ ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของเยาวชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานและต่ำที่สุดในประเทศ รวมถึงปัญหาการรับรู้เชิงสัญลักษณ์ของความเป็นชาติไทย และพลเมืองไทย (มูนิเร๊ะ ผดุง และคณะ, 2556) นอกจากนี้ยังมีเด็กบางคนที่ได้กับผลกระทบจากเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ ส่งผลทางด้านจิตใจ ทำให้เด็กเกิดความเครียดเรื้อรัง เกิดความหวาดระแวง วิตกกังวล ซึ่งเป็นปัญหาสุขภาพจิตที่บั่นทอนคุณภาพชีวิตโดยเฉพาะอย่างยิ่งผลกระทบที่เกิดขึ้นกับเด็ก ซึ่งเป็นกลุ่มที่บอบบางและช่วยเหลือตนเองได้น้อยการที่ต้องเผชิญเหตุการณ์ที่น่ากลัวและรุนแรงหรือได้เห็นความรุนแรงและความสูญเสียต่อนั้นๆ รวมทั้งการอยู่ท่ามกลางความหวาดระแวงไม่ไว้วางใจอาจส่งผลต่อพฤติกรรมทางอารมณ์และจิตใจในระยะยาวได้ (สถาบันราชานุกูล, 2554)

จากความสำเร็จสามารถกล่าวได้ว่า หากสถานศึกษามีการบริหารจัดการศึกษาทางด้านพหุวัฒนธรรมศึกษาโดยเฉพาะทางด้านการศึกษาปฐมวัยได้อย่างเป็นระบบและสอดคล้องกับอัตลักษณ์และวิถีชีวิตของผู้คนในพื้นที่ก็จะช่วยเด็กปฐมวัยได้รับการปลูกฝังและเข้าใจความแตกต่างทางด้านวัฒนธรรม จนเกิดการยอมรับต่อกัน ซึ่งจะช่วยลดอคติและความไม่เข้าใจต่อกัน ตลอดจนสามารถอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรมได้อย่างสันติสุขจากประเด็นความสำคัญและปัญหาดังกล่าวข้างต้นผู้วิจัยสนใจจะศึกษาสภาพการบริหารจัดการเกี่ยวกับพหุวัฒนธรรมศึกษาสำหรับการศึกษาปฐมวัยในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผลวิจัยที่ได้จะช่วยให้ทางการศึกษา ผู้บริหารครู และผู้เกี่ยวข้องมีความเข้าใจเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานในการบริหารจัดการพหุวัฒนธรรมศึกษาสำหรับการศึกษาปฐมวัยว่ามีความสอดคล้องหรือครอบคลุมในประเด็นรวมถึงทำให้ทราบถึงแนวปฏิบัติที่สถานศึกษาได้มีการดำเนินการภายใต้บริบทเฉพาะของพื้นที่

คำถามการวิจัย

สภาพการบริหารจัดการพหุวัฒนธรรมศึกษาสำหรับการศึกษาปฐมวัยในจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์วิจัย

เพื่อศึกษาสภาพการบริหารจัดการพหุวัฒนธรรมศึกษาสำหรับการศึกษาปฐมวัยในจังหวัดชายแดนภาคใต้

ระเบียบวิธีการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative approach) ซึ่งเป็นงานวิจัยที่มุ่งศึกษาเกี่ยวกับปรากฏการณ์ทางสังคมที่มีลักษณะเฉพาะ งานวิจัยเชิงคุณภาพเป็นงานวิจัยที่เน้นศึกษาพื้นที่ในเชิงลึก (Rice และ Ezzy, 1999) ผู้วิจัยออกแบบการวิจัยโดยใช้กรณีศึกษา (Case study) ซึ่งเป็นการออกแบบการวิจัยที่มุ่งศึกษาบริบทและแนวปฏิบัติทางสังคมขององค์กรหรือหน่วยงาน (Creswell, 1998) ในการศึกษาดังกล่าวนี้เป็นการมุ่งศึกษาในเชิงลึกในส่วนหนึ่งของโรงเรียนประถมศึกษาเกี่ยวกับสภาพการบริหารจัดการพหุวัฒนธรรมศึกษาสำหรับการศึกษาปฐมวัยของจังหวัดชายแดนภาคใต้โดยมีรายละเอียดของระเบียบวิธีวิจัย ดังนี้

1. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญรวมทั้งสิ้น 40 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 15 คน ครู จำนวน 15 คน, ศึกษานิเทศก์ จำนวน 5 คน และผู้ปกครอง จำนวน 5 คน ซึ่งมาจากเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งได้แก่ จังหวัดยะลา จังหวัดปัตตานี จังหวัดนราธิวาส จังหวัดสตูล และ 4 อำเภอ ของจังหวัดสงขลา ได้แก่ อำเภोजะนะ อำเภอนาหวี อำเภอสะบ้าย้อย และอำเภอเทพา ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัยได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposeful selection) (Patton, 2002) เพื่อให้ได้มาซึ่งผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ครอบคลุมพื้นที่และผู้เกี่ยวข้องกลุ่มต่างๆ ทั้งนี้ผู้ให้ข้อมูลจะต้องมีความรู้ความเข้าใจและมีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงเกี่ยวกับการบริหารจัดการพหุวัฒนธรรมศึกษาสำหรับการศึกษาปฐมวัย และยินยอมและสมัครใจในการเข้าร่วมโครงการวิจัย และผู้วิจัยจะใช้ชื่อสมมติเพื่อปกป้องความลับของข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เข้าร่วมวิจัยซึ่งเป็นไปตามหลักการวิจัยเชิงคุณภาพ

2. การสร้างและพัฒนาคุณภาพเครื่องมือ

เครื่องมือประกอบด้วย 2 ส่วนที่สำคัญคือ 1) แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง โดยมีแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง จำนวน 4 ฉบับ คือ ฉบับที่ 1 แบบสัมภาษณ์ผู้บริหาร ฉบับที่ 2 แบบสัมภาษณ์ครู ฉบับที่ 3 แบบสัมภาษณ์ศึกษานิเทศก์ ฉบับที่ 4 แบบสัมภาษณ์ผู้ปกครอง โดยแต่ละฉบับประกอบด้วย ตอนที่ 1 เป็นข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ ตอนที่ 2 เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับสภาพการดำเนินงาน ซึ่งครอบคลุมถึงแนวปฏิบัติที่สถานศึกษาได้มีการดำเนินงานและการปฏิบัติ การดำเนินการวางแผนบริหารจัดการพหุวัฒนธรรมศึกษา การกำหนดนโยบาย การจัดการหลักสูตร การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและการสร้างความสัมพันธ์ชุมชน และส่วนอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง 2) แบบสังเกตการวิจัย ประกอบด้วย 2.1) แบบสังเกตแบบมีส่วนร่วม และ 2.2) แบบสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม โดยมีเนื้อหาที่สังเกต ดังนี้ สภาพแวดล้อมและบรรยากาศโดยทั่วไปทั้งภายในห้องเรียนและภายนอกห้องเรียน, ภารกิจของผู้บริหารและครูในสถานศึกษา และกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับพหุวัฒนธรรมศึกษาสำหรับการศึกษาปฐมวัยในสถานศึกษา เป็นต้น การสร้างเครื่องมือวิจัยเริ่มจากการศึกษาเอกสารเกี่ยวกับแนวคิดพหุวัฒนธรรมศึกษากับการศึกษาปฐมวัยทั้งไทยและต่างประเทศ รวมถึงทฤษฎี หลักการการศึกษาปฐมวัย การวิเคราะห์ สังเคราะห์บริบทพหุวัฒนธรรมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ (เช่น จารุณี มณีกุล, 2551; บัญญัติ ยงยวง,

2553; เอกรินทร์ สังข์ทอง, 2551; นกเนตร ธรรมบวร, 2549; กระทรวงศึกษาธิการ, 2546; อามัดไญนี ดาโอะ, 2551; เอกรินทร์ สังข์ทอง และคณะ, 2557; เกสรี สุวรรณเรืองศรี, 2542; สุมิตร สุวรรณ, 2554; Bank, 1988; Banks, 2001; Banks, 2008; Bennett, 1995; Cushner et al., 2006; Ramsey และ Williams, 2003; Sleeter และ Grant, 1988; Aldridge, 2000; Lynch และ Hanson, 1998; Ojala, 2010; Phoon, Abdullah, และ Abdullah, 2012; Abdulla, 2009; Tarman และ Tarman, 2011) เพื่อให้ได้กรอบแนวคิดในการสร้างเครื่องมือเกี่ยวกับสภาพการบริหารจัดการพหุวัฒนธรรมศึกษาสำหรับการศึกษาปฐมวัย หลังจากนั้นจึงนำเครื่องมือวิจัยเสนออาจารย์ที่ปรึกษาซึ่งมีความเชี่ยวชาญทางด้านการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อปรับปรุงแก้ไข จากนั้นนำแบบสัมภาษณ์ที่ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษานำไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ที่มีความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับการบริหารจัดการพหุวัฒนธรรมสำหรับการศึกษาปฐมวัย ตรวจสอบความเหมาะสมและสอดคล้องกับของประเด็นข้อคำถาม วัตถุประสงค์ นิยามศัพท์ และรวมถึงการใช้ภาษา แล้วปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญให้ได้แบบสัมภาษณ์ที่สมบูรณ์เพื่อนำไปใช้ในการเก็บข้อมูล

3. การเก็บและรวบรวมข้อมูล

เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่น่าเชื่อถือ ผู้วิจัยใช้หลักการสร้างสัมพันธภาพที่ดี (Rapport) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ซึ่งเป็นหลักที่สำคัญในการวิจัยเชิงคุณภาพ (Creswell, 1998: 15) โดยผู้วิจัยสร้างความคุ้นเคยกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้ง 40 คน โดยการแนะนำตนเอง อธิบายเกี่ยวกับความสำคัญของการวิจัยและวัตถุประสงค์ของการวิจัยรวมถึงการปกปิดและรักษาความลับของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการติดต่อผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อบันทึกวัน เวลาในการสัมภาษณ์ ซึ่งผู้วิจัยได้ขอหนังสือจากภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ส่งถึงโรงเรียนที่เป็นกลุ่มเป้าหมายและเป็นที่ปฏิบัติงานของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พร้อมด้วยแบบยินยอมเข้าร่วมการวิจัย (Consent form) และขออนุญาตเข้าไปเก็บข้อมูลวิจัย โดยทำการประสานงานกับโรงเรียน เพื่อบันทึกหมายผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เกี่ยวข้องตามวัน เวลาที่แจ้ง หลังจากนั้นผู้วิจัยจะเดินทางไปเก็บข้อมูลตามวันเวลาที่ได้นัดหมายไว้ในแต่ละโรงเรียน ทั้งนี้ผู้วิจัยจะดำเนินการสัมภาษณ์ตัวต่อตัว (Face-to-face) โดยใช้เวลาประมาณ 1.30-2 ชั่วโมง นอกเหนือจากการสัมภาษณ์ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลเพิ่มเติมจากเอกสารต่างๆที่เกี่ยวข้อง ดังเช่น แผนกลยุทธ์ แผนปฏิบัติการประจำปี หลักสูตร แผนการจัดการเรียนรู้ ฯลฯ และร่วมกับการสังเกตห้องเรียน บริเวณโรงเรียน แล้วบันทึกลงในแบบสัมภาษณ์เพื่อเป็นข้อมูลเพิ่มเติมด้วย ทั้งนี้ผู้วิจัยใช้ระยะเวลารวมทั้งสิ้น 3 เดือน โดยเริ่มตั้งแต่เดือน พฤศจิกายน 2559 - มกราคม พ.ศ. 2560 โดยทำการลงพื้นที่จริงด้วยตนเองทุกครั้งเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนและได้สัมผัสสภาพจริงของพื้นที่ซึ่งเป็นกระบวนการที่สำคัญในการวิจัยเชิงคุณภาพ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยโดยใช้วิธีการวิเคราะห์แบบสร้างทฤษฎีจากข้อมูล (Grounded theory approach) ซึ่งวิธีการดังกล่าวเน้นการทำความเข้าใจ ในการสร้างทฤษฎีเกี่ยวกับปรากฏการณ์ทางสังคมตามแนวคิดของ Strauss และ Corbin (1990) โดยการวิเคราะห์ดังกล่าวเป็นการวิเคราะห์โดยอาศัยกระบวนการลดทอนข้อมูลที่มีลักษณะเฉพาะโดยเริ่มจากการถอดเทปจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 40 คน และเริ่มดำเนินจาก 1) การใส่รหัสข้อมูล (Open-coding) ประเด็นต่างๆ ซึ่งเชื่อมโยงการบริหารจัดการพหุวัฒนธรรมศึกษาสำหรับการศึกษาปฐมวัย 2) การหาแนวความคิดที่สัมพันธ์กัน

(Axial/Theoretical coding)โดยมุ่งเน้นประเด็นหลักและประเด็นรอง (Core categories and Subcategories) เพื่อตอบโจทย์ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการพหุวัฒนธรรมศึกษาสำหรับการศึกษาปฐมวัยในมิติต่างๆ 3) การคัดสรรหรือหาแก่นของเรื่อง (Selective coding) ซึ่งเป็นขั้นตอนสุดท้ายในการเลือกข้อมูลโดยกระบวนการทั้งสามขั้นตอนจะมีการดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลสลับไปสลับมาในแต่ละขั้นตอนเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องและใช้เทคนิคการวิเคราะห์ความเหมือนและความแตกต่าง (Constant comparative techniques) ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลที่เป็นระบบจนกว่าข้อมูลจะมีความอิ่มตัว (Saturation) กล่าวคือไม่ปรากฏแนวคิดใหม่หรือประเด็นใหม่ของข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินการบริหารจัดการพหุวัฒนธรรมศึกษาสำหรับการศึกษาปฐมวัย ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามกระบวนการดังกล่าวโดยสามารถสังเคราะห์ข้อมูลเป็นประเด็นหลัก (Main themes) และ ประเด็นรอง (Sub-themes) ต่างๆ โดยเชื่อมโยงกับการสุ่มทางทฤษฎี(Theoretical sampling)เพื่อให้ได้ประเด็นในการตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังที่จะนำเสนอรายละเอียดในส่วนของผลการวิจัยต่อไป

สรุปผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่าสภาพของการบริหารจัดการพหุวัฒนธรรมศึกษาสำหรับการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีความหลากหลายในวิธีการและกระบวนการโดยมีการดำเนินงานผ่านกิจกรรม แผนงานและแนวปฏิบัติต่างๆ ซึ่งประกอบด้วยประเด็นหลัก (Themes) ที่ได้จากการศึกษาวิจัยนี้ ได้แก่ 1) การส่งเสริมอัตลักษณ์ของสถานศึกษาและวัฒนธรรมท้องถิ่น 2) การส่งเสริมความเท่าเทียมความเสมอภาคและความยุติธรรมทางการศึกษา 3) การจัดทำหลักสูตรปฐมวัยที่สอดคล้องกับพหุวัฒนธรรม 4) การจัดประสบการณ์การเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยที่สอดคล้องกับพหุวัฒนธรรมศึกษา 5) การพัฒนาวิชาชีพของผู้บริหารและครูในสังคมพหุวัฒนธรรม และ 6) การสร้างสัมพันธ์กับชุมชน โดยมีรายละเอียดในแต่ละประเด็นดังนี้

1. การส่งเสริมอัตลักษณ์ของสถานศึกษาและวัฒนธรรมท้องถิ่น

การจัดการศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้มีความเด่นชัดในเรื่องของการจัดการศึกษากับการเชื่อมโยงอัตลักษณ์และวัฒนธรรมท้องถิ่นที่มีผลมาจากความแตกต่างทางด้านเชื้อชาติ ภาษา ศาสนา ความเชื่อ วัฒนธรรม วิถีชีวิต สถานะทางสังคมและความพิการ ทั้งนี้ภูมิหลังของเด็กจะเป็นข้อมูลพื้นฐานที่สำคัญที่สถานศึกษาได้ให้ความสำคัญและสร้างความตระหนักในการจัดการศึกษาบนพื้นฐานของความแตกต่างทางด้านวัฒนธรรม ซึ่งเป็นเรื่องที่ละเอียดอ่อนในทุก ๆ ด้าน ทั้งนี้สถานศึกษาจึงได้ดำเนินการร่วมกันในกำหนดแนวทางในการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา ผ่านการวิเคราะห์สภาพการณ์ของการเปลี่ยนแปลงของสังคม บริบท เศรษฐกิจ การเมือง สังคม และตลอดจนการหาแนวทางในการพัฒนาสถานศึกษา ซึ่งจะถูกกำหนดเป็นมาตรการในแผนกลยุทธ์พัฒนาคุณภาพการศึกษา เพื่อสร้างเป็นวิสัยทัศน์ กำหนดพันธกิจ เป้าหมาย อัตลักษณ์ และเอกลักษณ์ของสถานศึกษา อีกทั้งยังเป็นแนวทางในการจัดการศึกษาที่มีความสอดคล้องกับอัตลักษณ์และวัฒนธรรมท้องถิ่น ดังที่ ผู้บริหารจังหวัดสตูล กล่าวว่า “สถานศึกษาของเราได้กำหนดไว้ในพันธกิจของโรงเรียนที่ว่า เปิดโอกาสทางการศึกษาให้นักเรียนทุกคนและได้ตระหนักถึงการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตตามอัตลักษณ์ท้องถิ่นและได้รับความร่วมมือคณะกรรมการการศึกษาเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ” ทั้งนี้ในการดำเนินการส่งเสริมอัตลักษณ์และวัฒนธรรมท้องถิ่นที่เหมาะสมกับเด็กปฐมวัยในจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีแนวทางในการดำเนินการเพื่อให้เด็กเกิดการเรียนรู้ร่วมกัน ดังนี้

1.1 การจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับ ความเชื่อ ประเพณี วัฒนธรรม

สถานศึกษาได้ให้ความสำคัญในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาบูรณาการร่วมกับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน ในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ในห้องเรียนโดยครูจะเชื่อมโยงกับแผนการจัดประสบการณ์ในแต่ละภาคเรียน และจัดในรูปแบบหน่วยการเรียนรู้ เช่น หน่วยอาหาร หน่วยอาชีพ หน่วยของเล่นของใช้ หน่วยชุมชน หน่วยจังหวัดน่าอยู่ หน่วยผลไม้ เป็นต้น ซึ่งจะเป็นการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาบูรณาการเข้าแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อจะช่วยให้เด็กเกิดความคิดรวบยอดและเข้าใจอัตลักษณ์และวัฒนธรรมมากขึ้นโดยผ่านการลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง อีกทั้งเป็นการสร้างปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเด็กปฐมวัยกับบุคคลภายนอก เพื่อน และครู ในการปฏิบัติร่วมกัน ดังที่ ครูจังหวัดนครราชสีมา อธิบายว่า “เราเชิญผู้ปกครองมาให้ความรู้เด็กอนุบาลในการทำข้าวต้มมัดในเทศกาลสำคัญ การทำตุบ๊ะ และการทำของเล่นของใช้จากใบลาน ซึ่งเป็นวัฒนธรรมชาติที่หาได้ง่ายในชุมชน และผู้ปกครองที่นี้จะให้ความสำคัญกับกิจกรรมกับเด็กปฐมวัยค่อนข้างมาก และมีผู้ปกครองจะหมุนเวียนกันมาทำกิจกรรมให้กับเด็กอนุบาลบ่อยครั้ง” นอกจากนี้การส่งเสริมการเรียนรู้นอกห้องเรียน เด็กจะเรียนรู้กิจกรรมผ่านกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนาที่สถานศึกษาได้จัดร่วมกับผู้ปกครองและชุมชนซึ่งจะตรงกันกับวันหรือเทศกาลที่สำคัญในชุมชน ดังเช่น กิจกรรมหล่อเทียนพรรษา กิจกรรมกวนอาซูรอ กิจกรรมเมอลิต เป็นต้น อีกทั้งเด็กเรียนรู้กิจกรรมวันสำคัญร่วมกับครอบครัวในวันสำคัญตามเทศกาลต่างและประสบการณ์ต่าง ๆ มาเล่าให้กับเพื่อนในห้องเรียนด้วยเช่นกัน ซึ่งจะเห็นได้ว่าเด็กสามารถเรียนรู้ร่วมกิจกรรมสำคัญผ่านกิจกรรมที่สถานศึกษาจัดให้กับเด็กทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน เด็กสามารถเรียนรู้ร่วมกัน มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน และเรียนรู้ผ่านกิจกรรมที่ทำร่วมกันกับครอบครัว แต่ในบางกิจกรรมเด็กสามารถที่จะเรียนรู้ร่วมกันได้แต่ในทางปฏิบัติบางกิจกรรมที่เชื่อมโยงกับศาสนาเด็กจะมีข้อจำกัดในการปฏิบัติ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความเชื่อพื้นฐานที่สำคัญ

1.2 การแต่งกายที่สะท้อนอัตลักษณ์

การแต่งกายของเด็กในจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นการสะท้อนอัตลักษณ์ที่สร้างความโดดเด่นให้กับพื้นที่และมีลักษณะเฉพาะ การกำหนดการแต่งกายด้วยเครื่องแบบนักเรียนในจังหวัดชายแดนภาคใต้สถานศึกษาได้เปิดโอกาสให้กับเด็กที่นับถือศาสนาอิสลามสามารถสวมเครื่องแบบนักเรียนตามหลักศาสนาอิสลามได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความเห็นชอบของคณะกรรมการสถานศึกษาและความต้องการของผู้ปกครอง อีกทั้งการแต่งกายด้วยเครื่องแบบนักเรียนจะไม่ได้เหมือนกันทุกสถานศึกษา เนื่องจากบางสถานศึกษาได้กำหนดกฎระเบียบการแต่งกายที่ชัดเจน โดยกำหนดให้เด็กแต่งกายที่เหมือนกันทุกคนตามแบบฟอร์มของสถานศึกษาที่ได้กำหนดไว้ ซึ่งผู้ปกครองที่นับถือศาสนาอิสลามจำเป็นจะต้องสร้างความรับรู้และความเข้าใจถึงกฎระเบียบของสถานศึกษาก่อนที่จะพาเด็กเข้าศึกษาในสถานศึกษานั้น ๆ นอกจากนี้สถานศึกษาได้ให้ความสำคัญในการแต่งกายตามวัฒนธรรมท้องถิ่นในวันศุกร์และการแต่งกายในกิจกรรมวันสำคัญที่สถานศึกษาได้จัดขึ้น ดังเช่น วันคริสต์มาส วันฮารีรายอ วันขึ้นปีใหม่ เป็นต้น ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับให้ความสำคัญและการสร้างความรับรู้ร่วมกันระหว่างสถานศึกษากับผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษา ซึ่งจะนำมาสู่การปฏิบัติที่ถูกต้องและป้องกันความขัดแย้งที่จะเกิดขึ้นท่ามกลางตามแตกต่างทางวัฒนธรรมของจังหวัดชายแดนภาคใต้

1.3 การบริหารจัดการโภชนาการอาหารกลางวันของเด็กปฐมวัย

สถานศึกษาต่างให้ความสำคัญในเรื่องนี้ค่อนข้างมาก เนื่องจากเด็กส่วนใหญ่เป็นเด็กที่นับถือศาสนาอิสลาม และสถานศึกษาใหญ่จึงจัดอาหารเด็กปฐมวัยในรูปแบบของอาหารฮาลาล ซึ่งเด็กและครูทุกคนสามารถรับประทานร่วมกันได้ทุกคน อีกทั้งประหยัดค่าใช้จ่ายในการจัดจ้างแม่ครัวผู้ดูแลอาหาร และอีกหนึ่งรูปแบบคือการจัดอาหารโดยแยกครัวไทยพุทธและครัวมุสลิม โต๊ะรับประทานอาหารจะแยกจากกันระหว่างเด็กไทยพุทธและเด็กมุสลิม โดยมีครูผู้สอนและครูพี่เลี้ยงเป็นผู้ดูแลการรับประทานอาหารของเด็ก นอกจากนี้อุปกรณ์ ภาชนะ โต๊ะอาหาร ก็แยกใช้และแยกเก็บด้วยเช่นกัน ทั้งนี้ในการบริหารจัดการขึ้นอยู่กับความเหมาะสมและความพร้อมของสถานศึกษาในการดำเนินการในรูปแบบดังกล่าว

1.4 การมุ่งเน้นการปฏิบัติกิจวัตรประจำวันของเด็กปฐมวัยเป็นสำคัญ

การปฏิบัติกิจกรรมประจำวันของเด็กปฐมวัยในจังหวัดชายแดนภาคใต้จะถูกเชื่อมโยงกับหลักศาสนา ประเพณี วัฒนธรรม สถานศึกษาได้ให้ความสำคัญกับเด็กปฐมวัยในการปฏิบัติกิจกรรมประจำวันที่สอดคล้องกับศาสนกิจของเด็กแต่ละคน ดังเช่น กิจกรรมทักทายยามเช้าและก่อนกลับบ้าน โดยมีครูไทยพุทธและมุสลิมยืนต้อนรับเด็กในช่วงเช้าและส่งเด็กกลับบ้านในช่วงเย็น เด็กจะเรียนรู้การแสดงความรักและผูกครองในแบบสากลคือการไหว้ ซึ่งสังเกตได้ว่าเด็กได้รับการปลูกฝังให้เรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมการไหว้ในทุกสถานศึกษา และการแสดงความเคารพแบบสลามตามแบบวิถีอิสลามสำหรับเด็กมุสลิม, การปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน การร้องเพลงชาติร่วมกัน การสวดมนต์ของเด็กไทยพุทธและการกล่าวขออภัยของเด็กมุสลิม, การปฏิบัติตนก่อนรับประทานอาหารกลางวันและอาหารว่าง เด็กมุสลิมกล่าวคำขออภัยก่อนรับประทานอาหารทุกครั้ง และกล่าวคำขอบคุณพร้อมกันก่อนรับประทานอาหาร, ตลอดจนกิจกรรมการนอนพักผ่อนกลางวันของเด็กปฐมวัย บางสถานศึกษาให้เด็กไทยพุทธสวดมนต์ก่อนนอนและเด็กมุสลิมก็จะนั่งสงบนิ่ง อีกทั้งการให้ความสำคัญในการจัดเด็กปฐมวัยเข้านอนในตอนกลางวัน ซึ่งส่วนใหญ่เด็กผู้หญิงกับเด็กผู้ชายจะถูกจัดให้แยกนอน เพื่อให้เด็กเกิดการเรียนรู้ผ่านวัฒนธรรมที่รุดจิดขึ้นในห้องเรียน จะเห็นได้ว่า การจัดการศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ให้ความสำคัญโดดเด่นในเรื่องวัฒนธรรมท้องถิ่นและอัตลักษณ์เป็นภูมิหลังของเด็กปฐมวัย ทั้งเรื่องของภาษา ศาสนา ความเชื่อ วัฒนธรรม วิถีชีวิต และสถานะทางสังคม เป็นสิ่งที่มีพลังอำนาจที่ติดตัวมาพร้อมกับเด็กวัยนี้ จึงเป็นเรื่องสำคัญที่สถานศึกษาจะต้องมีความตระหนักและให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษาบนพื้นฐานของความแตกต่างทางด้านวัฒนธรรม

2. การส่งเสริมความเท่าเทียม ความเสมอภาค และความยุติธรรมทางการศึกษา

การจัดการศึกษาในสถานศึกษาของจังหวัดชายแดนภาคใต้ สถานศึกษาให้ความสำคัญการจัดการศึกษาโดยการส่งเสริมความเท่าเทียม ความเสมอภาค และความยุติธรรม รวมถึงการเคารพการอยู่ร่วมกันและเห็นคุณค่าของความแตกต่างของวัฒนธรรม ประเพณีและความเชื่อของสังคมในสถานศึกษา ดังที่ ผู้บริหารจังหวัดนราธิวาส กล่าวว่า “การจัดการศึกษาเราต้องจัดให้เกิดความเสมอภาค และความเท่าเทียมกันไม่ได้แบ่งแยกว่าเด็กคนไหนรวย หรือจน เราจะจัดให้เท่าเทียมกันหมด” ซึ่งการกระทำดังกล่าวเป็นการส่งเสริมให้เด็กทุกคนได้มีสิทธิเท่าเทียมกันทางการจัดการศึกษา ส่วน ผู้บริหารจังหวัดสตูล อธิบายในมติดังกล่าวว่า “เราก็ต้องดูแลสิทธิมนุษยชนเป็นหลัก ซึ่งในการบริหารจัดการควรที่จะให้เด็กได้รับการบริการทางการศึกษาอย่างทั่วถึงทุกคน” และ ศึกษาธิการจังหวัดสงขลา กล่าวเสริมว่า “การจัดการศึกษาจะต้องให้สิทธิเด็กทุกคนอย่าง

เท่าเทียมกัน คือให้เด็ก ผู้ปกครอง ส่งบุตรหลานเข้ามาเรียนในโรงเรียนเราได้ โรงเรียนใกล้บ้านไกลบ้านก็แล้วแต่ความสะดวก...เราต้องจัดการศึกษาให้เท่าเทียมกันหมดอีกทั้งเด็กทุกประเภท” ส่วนในด้านของการบริหารจัดการของสถานศึกษาได้มีการกำหนดให้เป็นนโยบายของสถานศึกษาซึ่งจะปรากฏอยู่ในแผนกลยุทธ์ แผนปฏิบัติงาน และรายงานประจำปีของสถานศึกษา โดยสถานศึกษาแต่ละแห่งได้ตระหนักถึงความสำคัญในเรื่องนี้เป็นอย่างมาก ดังเช่น การส่งเสริมการจัดระบบดูแลช่วยเหลือเด็กปฐมวัยอย่างทั่วถึง การคำนึงถึงการได้รับสิทธิทางการศึกษาของเด็กทุกคน การให้บริการทางการศึกษาสำหรับเด็กอยู่ในเขตพื้นที่บริการและนอกเขตพื้นที่บริการ การสนับสนุนการให้ทุนการศึกษาสำหรับเด็กยากจนผ่านกรรมการสถานศึกษา การดูแลเด็กทุกพลภาพ โดยให้ความสำคัญในการดูแลเด็กที่มีน้ำหนัก-ส่วนสูงต่ำหรือสูงกว่าเกณฑ์ โดยการจัดทำอาหารเข้าไว้คอยบริการให้กับเด็กทุกคน การส่งเสริมอาหารว่างและอาหารกลางวันสำหรับเด็กที่น้ำหนักไม่ถึงเกณฑ์ และดูแลควบคุมอาหารสำหรับเด็กที่มีน้ำหนักสูงกว่าเกณฑ์ การส่งเสริมเด็กที่มีความสามารถพิเศษให้มีพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ การจัดการศึกษาให้กับเด็กต่างด้าว เด็กที่ไร้สัญชาติหรือเด็กที่ไม่มีหลักฐานทางทะเบียนราษฎร ซึ่งเด็กเหล่านี้จะต้องลงทะเบียนผ่านระบบเพื่อขอรับสิทธิต่าง ๆ และการขอรับเงินอุดหนุนจากทางรัฐบาลซึ่งได้เท่ากับเด็กที่มีสัญชาติไทย การจัดการศึกษาให้กับเด็กพิการ โดยจัดให้มีครูผู้ดูแลเด็กพิการซึ่งจะต้องผ่านการฝึกอบรมจากหน่วยงานที่รับผิดชอบ ดังที่ ผู้บริหารจังหวัดนราธิวาส กล่าวว่า “เด็กพิการเราก็มียุติกันได้ว่าเรียนรู้อะไรกันได้ ซึ่งมีเด็ก LD ทั้งเด็กอนุบาลและประถม ซึ่งจะมีคุณครูคอยให้การดูแลและคอยบริการ ซึ่งคุณครูที่ดูแลเด็กเหล่านี้ได้รับการอบรมจากทางโรงพยาบาลที่รับผิดชอบและพอจะใช้การเฉลี่ยโดยให้เด็กพิเศษอยู่ห้องละไม่เกิน 5 คน และเด็กจะได้รับคู่มือการศึกษาพิเศษ” ส่วน ครูจังหวัดยะลา ได้ย้ำว่า การให้ความสำคัญในสิทธิและความเท่าเทียมต่อเด็กนั้นยังรวมถึงการดูแลเด็กพิเศษ ซึ่งในส่วนของการศึกษาปฐมวัยก็จะปรากฏเด็กในกลุ่มนี้ สถานศึกษาต้องเห็นความสำคัญและมีครูที่ดูแลเป็นพิเศษ นอกจากนี้สถานศึกษายังได้คำนึงถึงความเสมอภาคในด้านการปฏิบัติศาสนกิจของเด็กทุกคนซึ่งถือได้ว่าเป็นเรื่องที่มีความสำคัญเป็นอย่างมากที่สถานศึกษาได้ให้ความสำคัญถึงการอยู่ร่วมกันในสังคมที่มีความหลากหลายวัฒนธรรม ดังที่ ครูจังหวัดปัตตานี ได้กล่าวว่า “...ในการปฏิบัติแต่ละกิจกรรมสถานศึกษาได้ให้ความเสมอภาคอย่างเท่าเทียมกัน อย่างเช่น การให้เสมอภาคกับเด็กทั้งสองวัฒนธรรม ซึ่งมีทั้งสวดมนต์ของนักเรียนไทยพุทธ ท่องดุอาอ์หน้าเสาธงของอิสลามก็ต้องจัดกิจกรรมด้วย” สอดคล้องกับ ครูจังหวัดนราธิวาส ได้อธิบายเพิ่มเติมในส่วนของกิจกรรม ว่า “กิจกรรมไม่แบ่ง แบบว่าต้องอิสลามต้องพุทธ คือต้องทำให้เหมือนกัน แต่ครบทุกศาสนา ทุกประเพณี และในวันหยุดทำบุญก็เช่นกันค่ะ ก็มีทั้งไทยพุทธวันสารทเดือนสิบ วันรายอกก็มีวันหยุดให้ ตรุษจีนก็มีวันหยุด อีกทั้งสถานศึกษายังได้ให้ความสำคัญและตระหนักถึงความเท่าเทียมความเสมอภาค และความยุติธรรมที่จะเกิดกับบุคลากรทางการศึกษาในด้านการปฏิบัติตนและเป็นแบบอย่างที่ดี ดังเช่น การสร้างขวัญกำลังใจบุคลากร การยกย่องเชิดชูเกียรติของบุคลากร ตลอดจนการให้ความสำคัญในเรื่องของความเสมอภาคในการเลื่อนขั้นโดยคำนึงถึงความเป็นธรรม โดยคำนึงถึงการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรทางการศึกษาที่มีผลงานและพัฒนาเด็กได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังที่ ครูจังหวัดนราธิวาส อธิบายว่า “ใช้แค่ครูเองก็มีความหลากหลายมาก ซึ่งผู้บริหารเองให้ความสำคัญกับทุกคนมาก ไม่มีสูงต่ำ แต่ทุกคนที่อยู่ในโรงเรียนจะได้รับการดูแลอย่างทั่วถึงกันทุกคน ผู้บริหารให้โอกาสบุคลากรทุกคน เช่น ในการทำผลงาน ส่งครูไปอบรม และเชิดชูเกียรติยกย่องบุคคลที่เป็นแบบอย่างที่ดีให้กับเพื่อนครูในสถานศึกษา”

3. การจัดทำหลักสูตรปฐมวัยที่สอดคล้องกับพหุวัฒนธรรม

สถานศึกษาส่วนใหญ่จัดทำหลักสูตรสถานศึกษาระดับปฐมวัยโดยให้ความสำคัญในการจัดทำหลักสูตรเพื่อให้เกิดความสอดคล้องกับพื้นที่และบริบทโดยให้ความสำคัญ ดังนี้

3.1 การจัดทำหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยพุทธศักราช 2546 สอดคล้องกับบริบทสังคม วัฒนธรรม

เนื่องจากการจัดการศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้มีความแตกต่างทางด้านภาษา วัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ และวิถีชีวิต จึงจำเป็นที่จะต้องวิเคราะห์หลักสูตรให้สอดคล้องกับบริบท นอกจากนี้มีการปรับปรุงหลักสูตรเป็นระยะและมีความสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงบริบทและสังคม แต่อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยดังกล่าวนี้สะท้อนให้เห็นว่าสถานศึกษาบางแห่งยังขาดการปรับปรุงหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งเนื้อหาในหลักสูตรยังขาดการเชื่อมโยงกับสภาพบริบทสังคมที่มีความแตกต่างทางด้านวัฒนธรรม ซึ่งเป็นหลักสูตรที่สามารถนำมาใช้ได้อย่างทั่วไปแต่ไม่ได้มีความเป็นเฉพาะเจาะจงหรือมีความเหมาะสมกับบริบท ดังที่ ครูจังหวัดนราธิวาส กล่าวว่า “ส่วนใหญ่หลักสูตรสถานศึกษาก็จะอยู่ที่ผู้บริหารเสียส่วนใหญ่หรืออยู่ข้างบน (ห้องผู้อำนวยการ) ก็ไม่ได้ทำอะไรมากมาย และก็ไม่ได้จัดทำใหม่” และสอดคล้องกับครูจังหวัดสงขลา อธิบายว่า “จริง ๆ คุณครูที่สอนได้ร่วมกันทำหลักสูตร ซึ่งเป็นจุดอ่อนของครู และมักจะลืมนึกในเรื่องของการจัดการเรียนการสอน การจัดการศึกษาปฐมวัย แต่ก็ยังขาดในเรื่องความเข้าใจหลักสูตร และการวิเคราะห์หลักสูตรเพื่อให้เชื่อมโยงกับสภาพบริบท” และนอกจากนี้ครูจะจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามแบบของครูและไม่ได้นำแผนการจัดประสบการณ์มาจากหลักสูตร จึงทำให้เป็นจุดที่ต้องแก้ไขและพัฒนาเพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจในการนำหลักสูตรมาใช้และนำมาสู่การจัดประสบการณ์สอดคล้องกับบริบทอย่างแท้จริง

3.2 การบูรณาการหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยกับหลักสูตรท้องถิ่น

สถานศึกษาบางแห่งในจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้จัดทำหลักสูตรท้องถิ่นเพิ่มขึ้นอีกหนึ่งหลักสูตรเพื่อใช้ควบคู่กับหลักสูตรแกนกลาง ทั้งนี้หลักสูตรท้องถิ่นซึ่งเป็นหลักสูตรที่ให้ความสำคัญเกี่ยวกับสภาพที่เป็นปัญหา จุดเด่น เอกลักษณ์ของชุมชน สังคม ศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้นำมากำหนดเป็นสาระการเรียนรู้ การกำหนดสาระที่ควรเรียนรู้ประกอบด้วย เรื่องราวเกี่ยวกับตัวเด็ก จะเชื่อมโยงกับเรื่องมารยาท อาหาร-เครื่องดื่ม เรื่องราวเกี่ยวกับบุคคลและสถานที่แวดล้อมเด็กจะเชื่อมโยงกับ อาชีพ ประเพณี, ธรรมชาติรอบตัว จะเชื่อมโยงกับ แหล่งเรียนรู้ สถานที่ท่องเที่ยว ภัยธรรมชาติ และสาระสิ่งต่าง ๆ รอบตัวจะเชื่อมโยงกับการคมนาคม ภาษา วัฒนธรรม อีกทั้งกระบวนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้จะต้องตอบสนองความสนใจสอดคล้องกับความถนัดของเด็ก โดยคำนึงถึงช่วงอายุเป็นหลัก และจะต้องยึดหลักสูตรแกนกลางเป็นหลักของการพัฒนาเด็กปฐมวัย นอกจากนี้ในการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นได้รับความร่วมมือระหว่างสถานศึกษาและชุมชน ดังที่ ครูจังหวัดปัตตานี กล่าวว่า “เรานำเอาหลักสูตรท้องถิ่นเข้ามาบูรณาการอย่างเช่นเหมือนหน่วยจังหวัดปัตตานี สอนการทำข้าวยา และให้เด็กพาขนมมา บางทีเด็กอนุบาล 2 แรกๆ มันยากเกินสำหรับคำแนะนำ ลูกซื้อขนมที่ลูกรู้จัก หรือ ผู้ปกครองเขาก็เข้ามีส่วนร่วมซื้อทุบะ นาลิดาแม (เป็นอาหารพื้นบ้านของชาวปักษ์ใต้แถบจังหวัดปัตตานี ยะลัน นราธิวาส) คือเอามาจะได้มาทานและจะได้มาเรียนรู้ร่วมกัน ขนมนี้เขาเรียกว่าอะไร” นอกจากนี้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมร่วมกับเด็กซึ่งเป็นการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ดีให้กับเด็กปฐมวัย

4. การจัดประสบการณ์การเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยที่สอดคล้องกับพหุวัฒนธรรมศึกษา

การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับเด็กปฐมวัยในสังคมที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม ซึ่งเป็นการจัดประสบการณ์ที่ทำนายสำหรับครูปฐมวัยเป็นอย่างมากเมื่อเทียบกับสถานศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ เพราะเนื่องจากพื้นที่ดังกล่าวเป็นพื้นที่ที่มีความละเอียดอ่อนทางด้านวัฒนธรรม ความเชื่อ และประเพณี และสถานศึกษาก็ได้ให้ความสำคัญและตระหนักกับเรื่องนี้ค่อนข้างมาก ซึ่งจากการศึกษาวิจัย พบว่า การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เหมาะสมสำหรับเด็กปฐมวัยในจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีการจัดกิจกรรมที่หลากหลายและสอดคล้องกับบริบทสังคม โดยมีรายละเอียดดังนี้

4.1 การจัดประสบการณ์เพื่อส่งเสริมพัฒนาการทางภาษาสำหรับเด็กปฐมวัย

ทักษะภาษาของเด็กปฐมวัยในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งเป็นปัญหาพื้นฐานที่สำคัญที่จะต้องได้รับการดูแลและพัฒนาเด็กให้สามารถเรียนรู้ภาษาไทยได้อย่างเร็ว เนื่องจากเด็กมุสลิมสื่อสารด้วยภาษามลายูถิ่นอื่นอีกทั้งเป็นภาษาหลักที่เด็กใช้ในการสื่อสารในชีวิตประจำวัน และเมื่อเด็กเข้ามาศึกษาในสถานศึกษาจึงเกิดการปรับตัวในการเรียนรู้ช้ากว่าเด็กที่สามารถพูดและเข้าใจภาษาไทย ดังที่ ศึกษานิเทศก์จังหวัดยะลา กล่าวไว้ว่า “เด็กอนุบาลหนึ่งไม่พูดภาษาไทยเลย ไม่เข้าใจด้วย ไม่เข้าใจพูดอย่างเดียว คือหนึ่งเขาไม่เข้าใจสิ่งที่คุณครูพูดนั่นคือปัญหา ครูพูดไปว่าไม่ใช่เด็กพูดไม่ได้อย่างเดียว เด็กไม่เข้าใจในสิ่งที่ครูพูดด้วยถ้าพูดภาษาไทย” ทั้งนี้จึงทำให้เกิดปัญหาและอุปสรรคต่อการจัดการเรียนรู้ ด้วยเหตุนี้สถานศึกษาหลายแห่งมีมาตรการที่เข้มงวดในเรื่องของการใช้ภาษาไทยในการสื่อสารของเด็กปฐมวัย และมีแนวทางในการที่พัฒนาเด็กปฐมวัยให้มีทักษะการสื่อสารให้เร็วขึ้นดังนี้ 1) การใช้ภาษาไทยกับเด็กมุสลิมเพียงภาษาเดียว ซึ่งเป็นการสื่อสารที่พยายามให้เด็กได้เรียนรู้ พูดและสร้างความเข้าใจด้วยคำศัพท์ง่าย ๆ และพูดซ้ำ ๆ อย่างสม่ำเสมอจนเด็กเกิดการเรียนรู้และเข้าใจ 2) การใช้ภาษาควบคู่ระหว่างภาษาไทยกับภาษามลายูถิ่น ซึ่งในช่วงของเดือนแรกของการเปิดภาคเรียนที่ 1 ครูจะใช้ภาษาควบคู่และหลังจากนั้นครูจะใช้ภาษาไทยเป็นหลักในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ และ 3) การจัดครูปฐมวัยมุสลิมเข้าประจำชั้นในระดับปฐมวัยปีที่ 1 เพื่อให้สร้างความเข้าใจในการสื่อสารและให้เด็กปรับตัวเกิดความไว้วางใจและเรียนรู้ภาษาที่สองเพิ่มเติมได้อย่างรวดเร็ว นอกจากนี้ตัวเด็กปฐมวัยเองที่ใช้ชีวิตร่วมกันในชั้นเรียนกับเด็กที่สามารถพูดภาษาไทยได้ซึ่งเป็นอีกหนึ่งช่องทางที่จะพัฒนาทักษะทางภาษาไทยของเด็กได้เร็วยิ่งขึ้นด้วยเช่นกัน

4.2 การจัดประสบการณ์เรียนรู้ที่เชื่อมโยงบริบทสังคมวัฒนธรรม

การเชื่อมโยงเรื่องของวัฒนธรรม ซึ่งครูผู้สอนจะใช้นิทานการร่วมกับการสนทนาพูดคุยกับเด็กในยามเช้าหรือในช่วงของกิจกรรมเสริมประสบการณ์ เล่าเรื่องเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นโดยให้เด็กเป็นผู้เล่าและครูจะเชื่อมโยงกับสถานการณ์เหตุการณ์ปัจจุบัน ดังครูจังหวัดปัตตานี กล่าวไว้ว่า “หน่วยชุมชนของเรา ครูให้เด็กเล่าว่าวันนี้ชุมชนทำกิจกรรมอะไร เด็ก ๆ เห็นอะไรบ้างในระหว่างมาโรงเรียน ให้เด็กเล่าเหตุการณ์และครูก็จะมาเชื่อมโยงให้เข้ากับสภาพของเด็กที่อยู่ร่วมกันในชั้นเรียน เช่น เด็กบอกว่าวันนี้เห็นคนแก่ไปวัด ซึ่งครูจะใช้คำถามเชื่อมโยงต่อไปว่าไปทำอะไร(ทำบุญ)แล้วคนอิสลามเค้าไป(ทำบุญ)ที่ไหน เด็กก็ได้ทำตอบแล้วว่าไทยพุทธไปวัดอิสลามไปมัสยิด” ซึ่งจะใช้การสนทนาแลกเปลี่ยนกับเด็ก ๆ ก่อนทำกิจกรรมอื่น ๆ ในแต่ละวันช่วงเช้าแต่ก็เพียงผิวเผิน ทั้งนี้การจัดประสบการณ์ที่เชื่อมโยงกับบริบทสังคมของเด็กจึงถือว่าอย่างน้อยมาก เพราะเนื่องจากสถานศึกษาต้องการเตรียมความพร้อมให้กับเด็กปฐมวัยในการเตรียมความที่จะขึ้นระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยการเน้นการเตรียมความพร้อมในเรื่องของการอ่านออกเขียนได้เป็นส่วนมาก และสถานศึกษาบางแห่งได้กำหนดเป็นนโยบาย

หลักในการพัฒนาเด็กปฐมวัยในเรื่องของการอ่านออกเขียนได้ ดังที่ ผู้บริหารจังหวัดยะลา กล่าวไว้ว่า “ตอนนี้จะฝึกให้เด็กให้ฝึกการอ่านออก เขียนได้ ซึ่งมันก็อยู่ในนโยบายของอนุบาลอยู่แล้ว” ส่วน ครูจังหวัดปัตตานี กล่าวเสริมว่า “ครูเองจะเป็นผู้ที่สรรหาแบบฝึก เวลาสอนหน่วยไหน เด็กจะต้องอ่านออกเขียนได้ ครูทำตารางเรียนพยานะมา แต่ว่า ณ ตอนนี้สอนอักษรกลาง สูง แล้วก็ต่ำ” จะเห็นได้ว่า สถานศึกษาส่วนใหญ่ให้ความสำคัญในการพัฒนาเด็กโดยมุ่งสู่การพัฒนาในเรื่องการอ่านออกเขียนได้มากกว่าการจัดประสบการณ์ที่สะท้อนความหลากหลายวัฒนธรรม และขาดการเชื่อมโยงการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ในหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย

4.3 การจัดหาสื่อและเทคโนโลยีที่สอดคล้องกับวัฒนธรรม

สื่อการเรียนรู้ที่ครูนำมาจัดให้กับเด็กปฐมวัยส่วนใหญ่ครูให้ความสำคัญค่อนข้างมากในการเลือกซื้อ เลือกใช้ ตลอดจนการผลิตสื่อ ซึ่งสื่อที่นำมาใช้ให้กับเด็กจะไม่ขัดต่อหลักความเชื่อ ศาสนา วัฒนธรรมของเด็ก นอกจากนี้ยังพบกับความยากลำบากในการจัดซื้อสื่อประเภทสื่อสำเร็จรูป ซึ่งจะเป็นสื่อทั่วไปตามท้องตลาดอีกทั้งไม่สามารถเลือกซื้อที่เป็นแบบเฉพาะเจาะจงที่เหมาะสมกับเด็กปฐมวัยในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ดังนั้นครูจึงใช้วิธีการอธิบายในการใช้สื่ออย่างละเอียดเพื่อป้องกันการเข้าใจผิดเมื่อเด็กนำไปเล่าให้กับผู้ปกครองที่เป็นมุสลิม นอกจากนี้สื่ออุปกรณ์ที่ครูนำมาจัดประสบการณ์ให้กับเด็ก เช่น การประกอบอาหารในชั้นเรียน ครูจะใช้วิธีการสร้างความร่วมมือกับผู้ปกครองในการนำวัสดุ อุปกรณ์ ซึ่งเน้นย้ำผู้ปกครองในการเลือกซื้ออาหารที่มีตราฮาลาลและละเว้นอาหารที่ประกอบด้วยหมู เพื่อให้เด็กทุกคนสามารถเรียนรู้ร่วมกันและไม่เกิดการแบ่งแยกปฏิบัติ

4.4 การสร้างบรรยากาศในชั้นเรียน

ครูปฐมวัยเป็นผู้ที่มีบทบาทในการสร้างบรรยากาศในชั้นเรียนเด็กปฐมวัย ครูจะเป็นศูนย์กลางของการอยู่ร่วมกันของเด็กที่มีความหลากหลายวัฒนธรรม ซึ่งบรรยากาศในห้องเรียนจะเป็นบรรยากาศที่อบอุ่น เด็กส่วนใหญ่เกิดความไว้วางใจครู ซึ่งผลมาจากพฤติกรรมของครูซึ่งพบว่าครูส่วนใหญ่จะให้ความรักความเมตตาต่อกับเด็กค่อนข้างมาก สังเกตได้จากการสัมผัส การโอบกอดในยามเข้าก่อนทำกิจกรรมและก่อนกลับบ้าน ตลอดจนการให้เด็กได้มีส่วนร่วมในการสร้างกฎกติกาของการอยู่ร่วมกันในห้องเรียน อีกทั้งการสร้างบรรยากาศในห้องเรียนให้กับเด็กปฐมวัยในจังหวัดชายแดนภาคใต้ส่งผลให้เด็กมีความรู้สึกไม่แปลกแยกในการอยู่ร่วมกันในสังคมที่หลากหลายและสามารถอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

4.5 การจัดแหล่งเรียนรู้ในห้องเรียน

สภาพห้องเรียนเด็กปฐมวัยในจังหวัดชายแดนภาคใต้ส่วนใหญ่จะถูกตกแต่งภาพที่มีสีสันสวยงาม ตัวเลข ตัวอักษรภาษาอังกฤษ และพยานะภาษาไทย นำมาติดไว้เต็มพื้นที่ของห้องเรียน และเด็กได้เรียนรู้สิ่งเหล่านี้ในช่วงกิจกรรมโฮมรูมก่อนกลับบ้าน นอกจากนี้สถานศึกษาบางแห่งได้ตระหนักถึงความสำคัญในการอยู่ร่วมกันของเด็กโดยการเชื่อมโยงด้วยการใช้สัญลักษณ์ของการอยู่ร่วมกัน โดยการนำภาพสัญลักษณ์ ชาติ (ธงชาติไทย) ศาสนา (รูปโบสถ์ มัสยิด วัด รวมอยู่ด้วยกัน) และพระบรมฉายาลักษณ์ของพระมหากษัตริย์มาตกแต่งไว้ในห้องเรียน เด็กสามารถเรียนรู้ผ่านสัญลักษณ์และเกิดเข้าใจได้มากกว่าการอธิบายและยังพบอีกว่าสถานศึกษาบางแห่งครูใช้สัญลักษณ์ศาสนาของครูมาจัดไว้ในห้องเรียนโดยขาดการคำนึงอยู่ร่วมกันของเด็กที่มีความหลากหลายอยู่ร่วมกันกับครู

5. การพัฒนาวิชาชีพของผู้บริหารและครูในสังคมพหุวัฒนธรรม

การพัฒนาทักษะทางด้านพหุวัฒนธรรมศึกษาและการจัดการศึกษาปฐมวัยยังไม่มีหน่วยงานให้ความสำคัญกับเรื่องนี้เท่าที่ควร ผู้บริหารและครูได้รับการพัฒนาทักษะนี้ค่อนข้างน้อย ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นฝึกอบรมการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัยตามกระแสของนโยบายของรัฐบาล ดังที่ผู้บริหารจัดหัตถ์ปัตตานีกล่าวว่า “บ้านเราไม่ค่อยจะเน้นเรื่องนี้โดยเฉพาะ ที่จริงเราก็จะต้องมาทำความเข้าใจเกี่ยวกับบริบทของเราที่แท้จริงเสียก่อน ก่อนที่จัดการการศึกษาให้กับเด็ก ทำอย่างไรที่让孩子ได้เห็นคุณค่าในวัฒนธรรมของตนเอง และให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมของเพื่อน ตรงนี้แหละที่ควรจะต้องสอน และได้มีการอบรมบ้าง บ้านเราจะไปอบรมตามเทรนกันเสียมากกว่า” นอกจากนี้ผู้บริหารและครูที่ได้รับการบรรจุใหม่และไม่ได้เป็นบุคคลในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.) และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้จัดการฝึกอบรมเกี่ยวกับทักษะการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม เพื่อให้เกิดการรับรู้ เข้าใจเกี่ยวกับบริบทและอัตลักษณ์ที่มีความหลากหลายวัฒนธรรม

6. การสร้างสัมพันธ์กับชุมชน

สถานศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้ให้ความสำคัญกับการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน โดยการสร้างความร่วมมือกับผู้ปกครอง ชุมชน และคณะกรรมการสถานศึกษาให้เข้ามามีบทบาทในการพัฒนาการจัดการศึกษาในสถานศึกษาของพื้นที่ดังกล่าวให้มีความเหมาะสมกับบริบทและสอดคล้องกับความต้องการของผู้ปกครองและชุมชน ดังนั้นสถานศึกษาจึงเปิดโอกาสให้กับผู้ปกครอง ชุมชนและคณะกรรมการสถานศึกษาเข้ามามีบทบาทและเป็นส่วนหนึ่งในการจัดการศึกษา โดยเปิดโอกาสให้บุคคลดังกล่าวสามารถเสนอข้อคิดเห็นต่อการพัฒนาการจัดการศึกษา การเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางของการพัฒนาสถานศึกษาร่วมกับผู้บริหารสถานศึกษาและครู การเข้ามามีส่วนร่วมการจัดกิจกรรมในห้องเรียนของเด็กปฐมวัย และการเข้ามาเป็นวิทยากรให้ความรู้กับเด็กในกิจกรรมต่าง ๆ ดังที่ ครูจังหวัดนราธิวาส ได้กล่าวว่า “เราได้นำภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามาจัดให้กับเด็กและเชิญผู้ปกครองมาให้ความรู้ เช่น เรื่องการเพาะถั่วงอก ปลูกต้นไม้...กิจกรรมวันสำคัญของแต่ละศาสนา ของไทยพุทธ ก็จะมีกิจกรรมหล่อเทียนพรรษา ของคริสต์ก็จะมีกิจกรรมวันคริสต์มาส ของอิสลามก็จะเป็นกิจกรรมวันเมาลิด วันฮารีรายอ ผู้ปกครองจะเข้ามีส่วนร่วมทุกครั้ง” นอกจากนี้ยังมีหน่วยงานภายนอกเข้ามามีส่วนร่วมและสนับสนุนการพัฒนาการจัดการศึกษาและการจัดกิจกรรมกับเด็กในพื้นที่ดังกล่าว เช่น การเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการแข่งขันกีฬา กิจกรรมวันสำคัญ ตลอดจนการช่วยกันดูแลรักษาความปลอดภัยให้กับสถานศึกษา ดังที่ ผู้บริหารจังหวัดยะลา ได้อธิบายว่า “เหมือนกับว่าความสัมพันธ์ชุมชนของเราจะแน่นแฟ้นชาวบ้านร่วมกันแข่งกีฬา จะจัดภายในโรงเรียน มีชาวบ้านก็เข้ามาร่วมแข่งชักเย่อ แข่งกีฬาพื้นบ้านบ้าง ซึ่งทางโรงเรียนก็จะซื้อน้ำตาลทราย ของใช้พวกนี้ให้เป็นของรางวัล ถ้าเหมือนกับปีใหม่กับวันเด็กเราจะจัดที่เดียวกัน โรงเรียนก็จะจัดหารางวัลมาให้เด็ก อย่างเช่น จักรยานบ้าง ของใช้บ้าง แล้วก็เด็กก็ได้คนละชิ้น ส่วนอบต. ก็มาสนับสนุนของขวัญให้กับเด็กและตรวจตราในเรื่องของความปลอดภัยตลอดการจัดกิจกรรม” จะเห็นได้ว่าผู้ปกครองและชุมชนต่างให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษาให้กับบุตรหลาน โดยส่งเสริมและสนับสนุนด้วยแรงกายแรงใจ และช่วยเหลือจุนเจือซึ่งกันและกันระหว่างสถานศึกษากับชุมชนเป็นอย่างดี

อภิปรายผล

สภาพการบริหารจัดการพหุวัฒนธรรมศึกษาสำหรับการศึกษาปฐมวัย: กรณีศึกษาสถานศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีความหลากหลาย ซึ่งประกอบด้วย 1) การส่งเสริมอัตลักษณ์ของสถานศึกษาและวัฒนธรรมท้องถิ่น 2) การส่งเสริมความเท่าเทียมและความยุติธรรมทางการศึกษา 3) การจัดทำหลักสูตรปฐมวัยที่สอดคล้องกับพหุวัฒนธรรม 4) การจัดประสบการณ์การเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยที่สอดคล้องกับพหุวัฒนธรรมศึกษา 5) การพัฒนาวิชาชีพของผู้บริหารและครูในสังคมพหุวัฒนธรรม และ 6) การสร้างสัมพันธ์กับชุมชน จากสภาพการบริหารจัดการพหุวัฒนธรรมศึกษาสำหรับการศึกษาปฐมวัยดังกล่าว มีความสอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ สถานศึกษาส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับการส่งเสริมการยอมรับและเคารพความแตกต่างของผู้เรียนโดยเริ่มต้นตั้งแต่ระดับปฐมวัย ดังเช่นงานวิจัยของเกสรี สุวรรณเรืองศรี (2542) ที่ได้ทำการศึกษาวิจัย เรื่อง “การพัฒนาโปรแกรมความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชนตามแนวคิดพหุวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาการสอนระดับอนุบาลในชุมชนไทยมุสลิมภาคใต้” พบว่า การสอนระดับอนุบาลโดยใช้โปรแกรมดังกล่าวแสดงให้เห็นการยอมรับและเห็นคุณค่าวัฒนธรรมตนเองและวัฒนธรรมอื่น ส่วน D'Oyler และ Stanley (1990) อธิบายว่าควรมีการปลูกฝังและเสริมสร้างให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับความแตกต่างของผู้เรียนตั้งแต่วัยเด็กเนื่องจากชั้นเรียนของผู้เรียนมีความแตกต่างกันทางด้านเชื้อชาติ รวมถึงความเชื่อ อคติ และทัศนคติทางชาติพันธุ์ ดังนั้นเป็นสิ่งจำเป็นที่สถานศึกษาต้องหล่อหลอมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความเข้าใจโดยเริ่มต้นตั้งแต่ระดับชั้นเรียน

สภาพการจัดการศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้จะมีความโดดเด่นในเรื่องการความเชื่อมโยงวัฒนธรรมท้องถิ่นและอัตลักษณ์ เป็นภูมิหลังวัฒนธรรมของเด็กปฐมวัย ประกอบด้วย ภาษา ศาสนา ความเชื่อ วัฒนธรรม วิถีชีวิต และสถานะทางสังคมซึ่งเป็นสิ่งที่มีพลังอำนาจที่มีติดตัวมาพร้อมกับเด็กวัยนี้ (Pang, 2001) ทั้งนี้สอดคล้องกับ Baruth และ Manning (1992) ที่กล่าวว่า การมุ่งเน้นวัฒนธรรมท้องถิ่นและอัตลักษณ์ซึ่งเป็นภูมิหลังวัฒนธรรมของเด็กปฐมวัยมีความสำคัญต่อการพัฒนาเจตคติของเด็กในอนาคตโดยเฉพาะต่อวัฒนธรรมที่มีความแตกต่างกัน เช่นเดียวกับ Moradi (2004) ที่กล่าวว่าการอนุญาตให้ผู้เรียนแต่งกายตามวัฒนธรรมของท้องถิ่นหรือตามหลักศาสนาจะช่วยสนับสนุนให้เด็กได้ศึกษาและได้รับประสบการณ์จริงในความเหมือนและความแตกต่างกันของแต่ละบุคคลอย่างละเอียด ซึ่งจะมีผลทำให้มีความเข้าใจในเรื่องพหุวัฒนธรรมมากขึ้น

สภาพการบริหารจัดการพหุวัฒนธรรมศึกษาสำหรับการศึกษาปฐมวัยอีกประการที่สถานศึกษาได้มีการดำเนินการและให้ความสำคัญคือการส่งเสริมความเท่าเทียม ความเสมอภาคและความยุติธรรม รวมถึงการเคารพการอยู่ร่วมกันโดยเฉพาะในส่วนของนักเรียน ทั้งนี้การให้ความสำคัญกับประเด็นดังกล่าวเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นอย่างยิ่งเนื่องจากพื้นที่สามจังหวัดภาคใต้เป็นพื้นที่ที่มีความอ่อนไหวทางด้านวัฒนธรรมโดยเฉพาะภายหลังของการเกิดเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ทำให้ผู้คนรู้สึกถึงการแบ่งแยก การให้ความสำคัญกับการเคารพการอยู่ร่วมกัน รวมถึงการส่งเสริมความเท่าเทียม ความเสมอภาคและความยุติธรรมจะช่วยให้ผู้คนในพื้นที่ที่มีความเข้าใจกันมากขึ้นซึ่งถือได้ว่าการส่งเสริมพหุวัฒนธรรมศึกษาสำหรับการศึกษาปฐมวัยในประเด็นดังกล่าวนี้ถือเป็นพื้นฐานที่สำคัญอย่างยิ่งยวด ดังที่ Banks (2001) อธิบายว่าสถานศึกษามีหน้าที่ที่สำคัญในการปฏิรูปการศึกษาเพื่อส่งเสริมให้เกิดบรรยากาศของการยอมรับการให้เกียรติซึ่งกันและกัน เกิดความยุติธรรมระหว่างกลุ่มเด็กต่างวัฒนธรรม เช่นเดียวกับ Bennett (2003) ที่กล่าวว่าพหุวัฒนธรรมศึกษาสำหรับการจัดการศึกษาปฐมวัยจะ

ช่วยให้สร้างผู้เรียนเรียนรู้การยอมรับซึ่งกันและกัน สร้างให้เกิดความยุติธรรมและกำจัดความแตกต่างทางด้านเชื้อชาติ เพศ และรูปแบบอื่นๆ ซึ่งนำไปสู่การมีอคติและการแบ่งแยกทางสังคม

ผลจากการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่าสถานศึกษาส่วนใหญ่พยายามจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาระดับปฐมวัยที่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่แต่ยังขาดความเป็นรูปธรรมที่ชัดเจนซึ่งยังถือเป็นจุดอ่อนของสภาพการบริหารจัดการในพื้นที่ ผลการวิจัยดังกล่าวข้างต้นมีความสอดคล้องกับแนวคิดของ Abdullah (2009) ที่กล่าวว่า การสร้างหลักสูตรเป็นสิ่งที่มีความท้าทายสำหรับสถานศึกษา ทั้งนี้เนื่องจากบางครั้งสถานศึกษาส่วนใหญ่ให้ความสำคัญแค่กิจกรรมทางวัฒนธรรมแบบฉาบฉวยหรือจัดเป็นเพียงแค่ตามฤดูกาลซึ่งจริงๆ การสร้างหลักสูตรพหุวัฒนธรรมศึกษานั้นจำเป็นต้องอาศัยการมีส่วนร่วมจากผู้เกี่ยวข้อง เช่น ผู้ปกครองและหลักสูตรที่สร้างขึ้นจะต้องช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจมุมมอง เหตุการณ์หรือประเด็นสำคัญที่เกี่ยวกับความหลากหลายของชาติพันธุ์และกลุ่มทางวัฒนธรรมซึ่งประเด็นเหล่านี้ต้องมีการหล่อหลอมผ่านการเรียนรู้ในหลักสูตร เช่นเดียวกันกับ Banks (2008) ที่กล่าวว่าสถานศึกษามีบทบาทที่สำคัญในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยบูรณาการเนื้อหาในรูปแบบต่างๆ ในหลักสูตรเพื่อช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจโลกทัศน์ของความแตกต่างทางด้านวัฒนธรรมซึ่งจำเป็นต้องมีการหล่อหลอมตั้งแต่วัยเด็ก

ในแง่ของการจัดประสบการณ์การเรียนรู้สำหรับการศึกษาปฐมวัยที่สอดคล้องกับพหุวัฒนธรรมศึกษาสถานศึกษามีการดำเนินงานได้อย่างหลากหลายและสอดคล้องกับสภาพทางสังคมโดยเฉพาะการใช้ภาษาไทยในการสื่อสารของเด็กปฐมวัย การเตรียมความพร้อมในเรื่องของการอ่านออกเขียนได้ การจัดหาสื่อและเทคโนโลยีที่สอดคล้องกับพหุวัฒนธรรม การสร้างบรรยากาศและประสบการณ์การเรียนรู้ให้ผู้เรียน แนวปฏิบัติดังกล่าวเป็นหัวใจหลักของการจัดการศึกษาปฐมวัย เพราะการศึกษาปฐมวัยเป็นรากฐานสำคัญของการเรียนรู้ในระดับที่สูงขึ้นเมื่อมีการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ที่สนองต่อธรรมชาติและพัฒนาการของเด็กแต่ละคนสอดคล้องกับบริบทและสังคมที่เด็กอาศัยอยู่ จะทำให้เด็กเติบโตไปเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เกิดคุณค่าต่อตนเองและสังคม (Bredenkamp, 2011) ส่วน นันทิยา รักตประจิด (2548) อธิบายว่า สิ่งหนึ่งที่สำคัญสำหรับการจัดการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยคือการจัดสภาพแวดล้อมทั้งในและนอกชั้นเรียนให้มีความสะอาด เป็นระเบียบ ปลอดภัย สื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอนมีการปรับปรุงพัฒนาอยู่เสมอและมีลักษณะเกื้อกูลและใกล้ชิดกับชุมชน (วรกาญจน์ สุขสดเขียว, 2561) อีกทั้งครูต้องคำนึงถึงการสร้างบรรยากาศในชั้นเรียน การจัดมุมประสบการณ์ต่างๆ ตลอดจนการส่งเสริมในการใช้พื้นที่ในบ้าน การใช้สื่อที่ทำมาจากวัสดุท้องถิ่น เพื่อให้เอื้อต่อการจัดประสบการณ์ที่สอดคล้องกับเด็กปฐมวัยในพื้นที่ (สุวรรณ ไซยะธณ, 2561) ดังที่ได้กล่าวถึงประสบการณ์นอกชั้นเรียนถือว่าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการจัดสิ่งแวดล้อม เพื่อกระตุ้นการเรียนรู้ของเด็ก การจัดการศึกษาปฐมวัยที่เหมาะสมกับพัฒนาการเด็กคือการจัดการที่ให้คุณค่าว่าประสบการณ์เรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกชั้นเรียน มีความสำคัญเท่าเทียมกัน ดังนั้นการจัดสภาพแวดล้อมในจัดชั้นเรียนเป็นสิ่งสำคัญมาก เพราะชั้นเรียนเปรียบเสมือนบ้านหลังที่สองของเด็ก และยังเป็นตัวแทนของความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่เด็กจะต้องมาอยู่ร่วมกันเพราะฉะนั้นครูควรสร้างบรรยากาศให้เกิดความเข้าใจของความหลากหลายทางวัฒนธรรมเพื่อให้เกิดการยอมรับและเห็นคุณค่าวัฒนธรรมของตนเองและวัฒนธรรมอื่น

จากผลการวิจัยในประเด็นการพัฒนาวิชาชีพของผู้บริหารและครูในสังคมพหุวัฒนธรรมพบว่าผู้บริหารและครูได้รับการพัฒนาทักษะนี้ค่อนข้างน้อย ซึ่งในมุมมองของบัญญัติ ยงยวน และ คณะ (2553) มองว่าเพื่อให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับบริบทและอัตลักษณ์ที่มีความหลากหลายวัฒนธรรม รวมถึงการปรับทัศนคติที่มีต่อสังคมพหุวัฒนธรรมในเชิงบวก บุคลากรควรเรียนรู้ในเรื่องของความแตกต่าง ทางวัฒนธรรมและการอยู่ร่วมกันในสังคมที่มีความหลากหลาย และรวมทั้งการใช้ภาษาและเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมการสื่อสารกับผู้ปกครองและบุคคลที่เกี่ยวข้อง และต้องช่วยเหลือให้เด็กได้มีความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมของตัวเอง นอกจากนี้ครูปฐมวัยควรมีการพัฒนาทักษะทางด้านพหุวัฒนธรรม ได้แก่ ทักษะในการออกแบบกิจกรรมที่เอื้อต่อการเรียนรู้และสร้างความสนใจของผู้เรียน โดยที่การจัดกิจกรรมและแนวปฏิบัติทุกอย่างในโรงเรียนจะต้องมีความน่าสนใจและมีความเหมาะสมกับผู้เรียน (อามัตไญนี ดาโอ๊ะ, 2551; จิตติมา อพัทธนานนท์, 2551) ครูต้องมีทักษะในการสื่อสารในห้องเรียนมีความเข้าใจพื้นฐานในภาษาของการสื่อสารของเด็กเป็นหลัก เปิดใจกว้างยอมรับข้อจำกัดในการสื่อสารระหว่างครูและเด็ก และหมั่นศึกษาความรู้ด้วยตนเองอย่างสม่ำเสมอ (บัญญัติ ยงยวน, 2550; อามัตไญนี ดาโอ๊ะ, 2551) ส่วนผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องตระหนักถึงความจำเป็นที่จะต้องมีการบริหารจัดการการศึกษาที่เชื่อมโยงกับแนวคิดพหุวัฒนธรรมศึกษาเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่เด็กปฐมวัยอย่างแท้จริง ทั้งนี้ผู้บริหารและครูต้องวางแผนการบริหารจัดการ เพื่อสร้างความพร้อมในการจัดการศึกษาในความหลากหลายวัฒนธรรม เพื่อให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลบนพื้นฐานของความแตกต่าง ความหลากหลายของภาษา ค่านิยม ศาสนา ความเชื่อ วิถีชีวิต และวัฒนธรรมของเด็ก อีกทั้งเด็กวัยนี้จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องได้รับการสร้างพื้นฐาน เจตคติ และความพร้อมทางการเรียนบนพื้นฐานของความแตกต่างทางวัฒนธรรมก่อนที่จะศึกษาต่อในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานต่อไป ทั้งหมดที่กล่าวมานี้คือแนวทางการพัฒนาวิชาชีพของผู้บริหารและครูในสังคมพหุวัฒนธรรม ซึ่งสถานศึกษาจำเป็นต้องมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบมากยิ่งขึ้น สำหรับการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่า การจัดกิจกรรมในสถานศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้รับความร่วมมือและการมีส่วนร่วมจากผู้ปกครองและชุมชนทั้งไทยพุทธและมุสลิมเป็นอย่างดีซึ่งถือได้ว่าเป็นโอกาสสำหรับโรงเรียนในพื้นที่ในการสร้างความร่วมมือในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา ทั้งนี้เป็นเพราะทุกโรงเรียนมีการเปิดโอกาสให้ชุมชนและผู้ปกครองได้เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและทิศทางการพัฒนาสถานศึกษา ซึ่งจิตติมา อพัทธนานนท์ (2551) กล่าวว่าจัดการศึกษานั้นถือได้ว่าชุมชนเป็นส่วนประกอบสำคัญที่จะช่วยแก้ปัญหาและพัฒนาคุณภาพการศึกษาของเด็กในสถานศึกษา ซึ่งชุมชนต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน การปรับวิธีการจัดการเรียนการสอน การปรับทัศนคติในการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ ตลอดจนการแต่งตั้งผู้ปกครองหรือสมาชิกของชุมชนที่มีพื้นฐานแตกต่างทางวัฒนธรรมเป็นส่วนหนึ่งของกรรมการสถานศึกษาเพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ทางด้านวัฒนธรรมให้กับครูและเด็ก (จิรภรณ์ มั่นเศรษฐวิทย์, 2544) ซึ่งจะทำให้สถานศึกษามีช่องทางที่ดีที่มีการติดต่อสื่อสารกับสมาชิกของชุมชน มีการพบปะ เยี่ยมเยียนชุมชนได้อย่างสม่ำเสมอ

ข้อเสนอแนะ

1. จากการศึกษาสภาพการบริหารจัดการพหุวัฒนธรรมศึกษาสำหรับการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยภาพรวมมีการบริหารจัดการที่มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับพื้นที่ และสามารถพัฒนาแนวทางปฏิบัติในแต่ละด้านเพื่อให้มีความโดดเด่น เช่น การพัฒนาเป็นแผนงาน คู่มือ หรือ กิจกรรมที่สามารถถ่ายทอดหรือเผยแพร่ให้สถานศึกษาอื่น ๆ ที่อยู่ในบริบทเดียวกันสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้

2. ผลการวิจัยเป็นประโยชน์แก่ผู้บริหาร ครู เพื่อเป็นแนวทางการบริหารจัดการพหุวัฒนธรรมศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัยของสถานศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ในการกำหนดนโยบายและนำไปประยุกต์ใช้การให้ความสำคัญต่อการบริหารจัดการสถานศึกษา หากสถานศึกษาสามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรมแล้วก็จะส่งผลดีต่อการบริหารงานในสถานศึกษา นำมาซึ่งการบริหารงานที่มีระบบและทำให้สถานศึกษามีความเข้มแข็ง มีความสอดคล้องกับบริบทและความต้องการของสถานศึกษาและชุมชน

3. ผลการวิจัยพบว่าในมิติของการพัฒนาทักษะทางด้านพหุวัฒนธรรมศึกษาสำหรับการศึกษาปฐมวัยของผู้บริหารและครูยังมีข้อจำกัด ผู้บริหารและครูได้รับการพัฒนาทักษะพหุวัฒนธรรมค่อนข้างน้อยอีกทั้งยังไม่มีหน่วยงานให้ความสำคัญกับเรื่องนี้เท่าที่ควร สถานศึกษาหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้ความสำคัญในการพัฒนาทักษะดังกล่าวเพิ่มขึ้นและดำเนินการอย่างต่อเนื่อง

4. หน่วยงานที่รับผิดชอบทางการศึกษาได้แก่ เขตพื้นที่การศึกษา ศึกษาธิการจังหวัดและหน่วยงานระดับนโยบาย ได้แก่ กระทรวงศึกษาธิการส่วนหน้า ควรส่งเสริม กำกับ ติดตาม ให้มีการบริหารจัดการสถานศึกษาตามแนวทางพหุวัฒนธรรมศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัยให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นและมีความเหมาะสมกับบริบทพื้นที่อันจะนำไปสู่การสร้างความสำเร็จ การยอมรับและเพื่อการสร้างสันติภาพที่พึงามในพื้นที่ได้อย่างยั่งยืน

5. ผลจากการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่าสถานศึกษายังขาดการพัฒนาหลักสูตรที่มีการเชื่อมโยงกับสภาพบริบททางสังคมที่มีความแตกต่างทางด้านวัฒนธรรมอย่างแท้จริงในประเด็นดังกล่าวนี้สถานศึกษาอาจสร้างความร่วมมือกับมหาวิทยาลัยในพื้นที่ได้แก่มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานีและมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาในการพัฒนาหลักสูตรที่ตอบสนองบริบทของพื้นที่ ทั้งนี้ควรยึดแนวทางตามหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พ.ศ. 2560 เป็นสำคัญเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพการณ์ในปัจจุบัน

References

- Abdullah, A. C. (2009). Multicultural education in early childhood: Issues and challenges. *Journal of International Cooperation in Education*, 12(1), 159-175.
- Aldridge, J., Calhoun, C. & Aman, R. (2000). *15 misconceptions about multicultural education*. Reprinted from *Focus on Elementary*, 12(3) 1-6
- Banks, J. A. (2001). *Cultural diversity and education : Foundations, curriculum, and teaching*. Boston: Allyn and Bacon.
- _____. (2008). *Introduction to multicultural*. Boston: Pearson Education, Inc./164. html.
- Baruth, L. G., & Manning, M. L. (1992). *Multicultural education of children and adolescents*. Needham, Heights, MA: Allyn and Bacon.
- Bennett, C. L. (2003). *Comprehensive multicultural education: Theory and Practice* (5th ed). Boston: Allyn & Bacon.
- Bredekamp, S. (2011). *Effective practices in early childhood education: Building a foundation*. Boston, MA: Pearson.
- Brooks, M., & Sungtong, E. (2014). Leading in Conflict Zones: Principal Perceptions of Armed Military Guards in Southern Thai Schools. *Planning and Changing*. 3/4(45), 356-380.
- Chaiyathan, S. k̄nphatthanā thaksa chīwit dān thaksa phisai dōi chai kitchakam lao nithān phūnbān prakōp hun thī tham chāk watsadu nai thōngthin . wārasān Veridian E -Journal, Silpakorn University chabap phāsā Thaisākhamanutsayasātsangkhommasāt lāe sinlapa pī thī 9, chabap thī sōng (dūan Kanyāyon -Thanwākhom) : 55-71
- Chuchun, S. (2555). phahu watthanatham suksā nai sām chāngwat chāidāen phāk tai.thāng lūāk rū thāng rōt ? wārasān wichākān khana manutsayasāt lāe sangkhommasāt, 8(2), Karakadākhom Thanwākhom 2555.
- Creswell, J. W. (1998). *Qualitative inquiry and research design: Choosing among Five traditions*. Thousand Oaks, CA: Sage.

- D'Oyley, V. & Stanley, T.J. (1990). Locating the multicultural classroom: Wrestling with the impact Of public policy. In V. D'Oyley & T.J. Stanley (Eds.), *Innovative multicultural teaching* (pp. 17-38). Toronto: Kagan and Woo Ltd.
- Dao, A. (2551). kāsōṇ phahu watthanatham nai sām ḥangwat chāidān phāk tai.ḥampen ḥingrū? . Retrieved August 19 2018, From. <http://www.saengtham.com/collum5.pdf>.
- Krasungsuksathikan. (2560). laksūt kāsuksā pathommawai Phutthasakkarāt 2560. Krung Thep...: rōng phim khurusaphāṭphrāo.
- Mansetthawit, C. (2544). Kānphatthana rūpbāp kām sōṇ phūā soḥmsāng phahupanya haikapdekwaī Anubān nai sām ḥan gwat Chāidānphāktai Tām nāḥkhī phahuwatthanatham. Yalā: Khanakharusāt Sathābanrāṭchaphatyālā.
- Moradi, B. (2004). Teaching about diversities: The shadow/role-play exercise. *Teaching of Psychology*, 31, 188-191.
- Pang, O. U. (2001). *Multicultural education: A caring centered Reflective approach*. New York: McGraw-Hill.
- Patton, M. Q. (2002). *Qualitative research & evaluation methods* (3rd ed.). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Phadung, M. Suksakunchai, S. Kāopraphan, W. Sōṇ ruāng, S. Ananthasena, P. and Panā chāeka, R. (2556). saphāp kānḥat prasopkām rianrū samrap dek pathommawai thī chai phāsā Thai pen phāsā thī sōṅ lā nāḥthāng nai kānphatthana sū prasom sōṅ phāsā : kōrānī suksā ḥangwat narāthiwāt. wārasān mahāwitthayāṭairāṭchaphatyālā . pī thī 8(1). nā 31-39.
- Phatthananon, T. (2551). Phahuwatthanathamsuksānaimummōṅkhōṅgnakwichākānchāo' amērikanlāekhōḥitto Sangkhomthai. Wānsānkrusāt, 36, 134.
- Phoon, H. S., Abdullah, M. N. L. Y., & Abdullah, A. C. (2012). Multicultural early childhood education: Practices and challenges in Malaysia. *The Australian Association for Research in Education*, 40, 615-632.

- Raktaprachit, N. (2548). k̄nsuksā khwāmtoṅkān nai k̄nchatkān suksā pathommawai nai sathān suksāpathommawai k̄ hōṅ kōṅthap ‘ākāt. parinyāniphonk̄nsuksāmahābandit (k̄nsuksā pathommawai) bandit witthayalai Mahāwitthayalai Sīnakharinwirot , Krung Thep... . thāi ‘ēkkasān.
- Rice, P. L. & Ezzy, D. (1999). *Qualitative research methods: Atlantic health focus*. South Melbourne, Victoria: Oxford University Press.
- Samnakgan ratthamontri. (2560:Online). thalāṅg sarup phonngā nōra ‘op hok dūan lāe triām k̄n khaphklūan tām phāen yutthasāt k̄nsuksā chāṅwat chāidāen phāk taiyīsip pī . Retrieved April 8 2018, From <http://www.moe.go.th/websm/sōṅphansipchēt/mar>
- Sangthong, A. Chonpracha, S. Ratdawong, K. and Somkoet, C. (2557). k̄nkamnot nayobāi lāe k̄nnam nayobāi rōṅriān nāeo phahu watthanatham suksā pai sū k̄n patibat : kōṛanī suksā rōṅriān thetsabān sāmakkhī chāṅwat pattanī.raīngānk̄nwichaimahāwitthayalai song khlā nakharin pattanī.
- Sathabanrachanukun. (2554). KM nak chittawitthayā nai phūnthī chāṅwat chāidāen tai kap k̄n yīeoyā lāe phatthanā dek thī dai rap phonkrathop chāk hētkān khwām mai sangop. bōṛisat biyōṅ phaplit ching chāmkat .
- Strauss, A. L., & Corbin, J. (1990). *Basic of qualitative research: Grounded theory procedures and techniques*. Thousand Oaks, CA: Sage
- Suksotkhieo, W. (2561). k̄nbōṛihān rabop dūlāe chuāilūa nakriān phūa k̄nphatthanā khunnatham lāe chāriyatham nakriān . wārasān Veridian E - Journal , Silpakorn University chabap phāsā Thai sākhā manutsayasāt sangkhommasāt lāe sinlapa pī thī 11, chabap thī sām (dūan Kanyāyon Thanwākhom) : 35-54
- SunkhaoThaiphibiet. (2561:Online). k̄nsuksā chāṅwat chāidāen tai. Retrieved December 8 2018, From <http://news.thaipbs.or.th/hotissues /focus/Education>
- Suwanruangsi, S. (2542). k̄nphatthanā prōkrēm khwāmruāmmū rawāṅg rōṅriān lāe chumchon tām nāeokhit phahu watthanatham phūa phatthanakān sōṅ radap ‘anubān nai chumchon Thai Mutsalim phāk tai . witthayāniphon khru sāttra mahābandit (k̄nsuksā pathommawai) Chulālongkōṅmahāwitthayalai, Krung Thep... . thāi ‘ēkkasān.

Wisalaphon, S. (2552). saphāp kāñchatkāñ suksā nai c̣hāngwat chāidāēn phāk tai . Krung Thēp... :
wī . thī . sī khōm mionikhechan.

Yongyuan, B , Dema, C. and Hiransai, A. (2553). kānsamruāt kānyōmrap khwāmlākī
watthanatham khōng khru nai sām c̣hāngwat chāidāēn phāk tai khōng Thai . wārasān
song khla nakharin chabap sanghommasāt læ manutsayasāt, 8(1), 741-758.

Yongyuan, B. (2550). kān songsoēm phatthana dek nai bōribot khwāmlākī watthanatham
nangsū sip thotsawat phūa dek læ phūmpanya khōng khroṇkhrua. Nakhōn Pathom.
mahawiththayaī Mahidon.

